

Beulwitz
De auxiliis
herti prae-
stiles more
gentiam ho-
licius hertig
nem efficien-
tibus.

DE
AVXILIIS HOSTI PRAESTITIS
MORE GENTIVM HODIERNO HO-
STEM NON EFFICIENTIBVS.

DISSERTATIO,

QVAM
ILLVSTRISSIMO ATQVE EXCELLEN-
TISSIMO DOMINO,

DOMINO

R. 456
ADAMO OTTONI
DE VIEREK,

POTENTISS. BORVSS. REGIS MINISTRO
STAT. INTIMO

RELIQVA,

IN PERPETVAE SVBIECTIONIS DOCUMENTVM
OFFERVNT

IOANNES FRIDERICVS DE BEVLWIZ,

ET

GVILIELMVS FRIDERICVS DE BEVLWIZ, AVCTOR.

HALAE VENEDORVM,

TYPIS VIDVAE IOANNIS HENRICI GRVNERTI, ACAD. TYPOGR.

ANN. c19 18cc xxxiiii.

AVXILIS HOSTI PRÆSTITIS
MORE GENIVM MODERNO HO-
STIUM NOBILITATIBVS
DISSERTATIO

GRAM
ILLUSTRISSIMO AC ROYALIS
TISSIMO DOMINO
DOMINO

ADAMO OTTONI
DE VIERIK

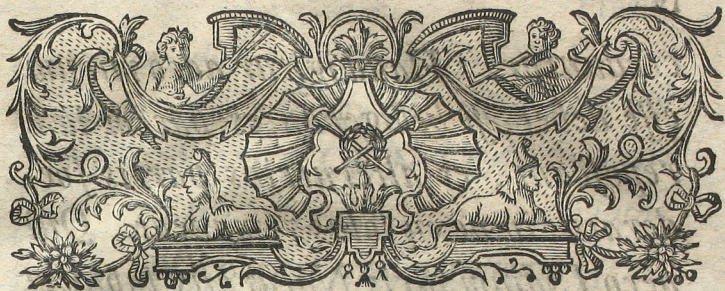
POTENTISSIMO BORVSSE REGIS MINISTRO
STATI PRÆMIO

REGIA
IN SENATU PRAESIDIUM DOCTORVM
ORATOR
ORATORVM TRIBVNVS DE REVERENDIS

CAUSIS ET TRIBVNVS DE REVERENDIS
CAUSIS

ILLIUS REVERENDISSIMO
HIS REVERENDISSIMO AC ROYALIS
TISSIMO DOMINO
DOMINO

*S*i quaeramus, quinam fuerint, quorum impetum atque uim sensit hucusque magna Imperii Germanici pars, eos uidemus deuastasse patriae terras, qui Augustissimi capitis socii nominari uoluerunt, qui que uniuerse aliena negotia in rem quasi suam procurare non immerito

A 2

cre-

creduntur. Haud igitur adeo mirum esse debet, si belligerantes pacem iam reposcant, et alterutrius partis foederatus in nexu solus remaneat. Qui vero Lydium iuris Naturalis lapidem gentium actis gestisque admouet, nescio quae inaudita hucusque deprehendet. Suborta nobis idcirco fuit quaestio, quousque progrediantur ex more Gentium Europae hodierno sociorum conamina, et quantum facere liceat iis, ut ab aduersa parte pro hostibus non habeantur. Audemus, ILLUSTRISSIME atque EXCELLENTISSIME DOMINE, nostras in hoc argumento meditationes,

tan-

tanquam documenta ingenuae deuotionis, qua SVMMI NOMINIS TVI EXCELLENTIAM colimus, TIBI offerre; non quidem uana spe elati, inesse aliquid huic scriptioni, quod tanti Maecenatis fastigio dignum sit; sed id saltem reputantes, rem ipsam ex iis esse, quae TVI ordinis uiros perpetuo occupare soleat. Nihil ergo obesse nobis uisum est, quo minus, suffulti TVA gratia, quam non sine intimo pietatis sensu experti sumus, EXCELLENTISSIMO NOMINE TVO hanc qualemcunque lucubrationem condecoremus. Vbi praesertim innotuit nobis,

quantum in TE praesidii inueniant, qui Appollinis castra sequuntur. Cum igitur minime dubitemus, supremum Numen etiam nostris supplicationibus subscripturum, quae TVAM perennem incolunitatem semper sibi propositam habent, demisse simul inaeestimabilem illam TVAM benevolentiam expetimus, TVAEque magnitudini nos plane deuouemus.

§. I.

Inualuit iam more Gentium Europae nostrae, quod olim sua natura fieri non posse uisum est: Eum nempe in hostium numero haud censendum esse, qui aduersae parti armis pecuniaque auxilium praestat. Nobile igitur tangimus argumentum, nouam exhibens regulam, ad quam gentes Europae fere uniuersae actiones suas componunt. Nec adscribimus quidem his gentium factis aliquam iuris Gentium auctoritatem; uerum non mediocrem exemplorum uim futuram auguramur
fidu-

fiduciamque sagacissimorum status administrorum, qui optime norunt, quid regnis suis maxime profit, et qua commodissime ratione illorum rebus consulere possint.

§. II.

Quanquam minime spernendae sint scholarum doctrinae de iustitia iniustitiaque actionum inter gentes, per ratiocinia ex indubitatis principiis elicita; necesse tamen quoque videtur iis, qui uitae ciuili et usui rerum sese dicarunt, ut etiam in eas inquirant opiniones, quibus sapientissimi nostri aevi uiri in rebus maximi momenti administrandis utuntur. Quae de causa totam rem ita pertractare uisum est, ut primum hostis nomen ex mente iuris Naturae et Gentium interpretum consideremus, deinde proponamus, quantum ab eo diuersus sit is, qui foederatus est hostis, ex quo maxima huic disquisitioni accedet uis ex gentium usu gestisque.

§. III.

§. III.

Siquidem ueterum sententiam intuemur, hi certe etiam contra foederatum hostis iusta edixerunt arma. Cum tamen nunc de praesenti usu gentium Europae differendum nobis sumserimus, merito antiqua missa facimus. Contemplantes autem definitionem, quae doctoribus nostri aevi constitutiua hostis in se continere uidetur, ueremur, ne paullo liberaiores hoc nomine, gentibus tam exoso, uideantur.

§. IV.

Hostis enim iis est, qui ui doloue alterius ius perfectum laedere intendit. Cum uero gentibus sit tanta insita cupiditas, nocendi sibi inuicem, Europa perpetuis bellis implicata esset; quod quidem aliqua ex parte negari nequit, si consideremus, quomodo populi eius erga se inuicem animati sint, quidue callidis et clandestinis artibus intendant. At cum in limi-

B ne

ne huius opusculi indicauerimus, propositum nobis esse, arctiori spatio circumscriptis, ipsis rebus gestis tantum insistere, quibus sua constat certitudo et ratio; id certe adserimus, dolum, in se consideratum, non facere hostem, nisi cum armata ui coniunctum, aut qui proximam eidem causam suppeditet. Vbi uero ui aperta inter se certant hostes, bellum uocamus; unde concludere licet, inter eos, qui dolo tantum sibi insidiantur, nullum esse bellum.

§. V.

Aliud est belli requisitum, quod primis cultoribus iuris Natur. omnino necessarium uisum est, nempe declaratio solennis (*), posterioribus tamen secus uisum fuit. Multae quidem

(*) GROTIUS de I. B. et P. Lib. III. cap. III. §. 5. seq. HVB. de iure ciuitatis Lib. III. sect. IV. cap. IV. §. 27. HULD. ab EYBEN de iure belli Part. III. opuscul. p. m. 710. §. 6. alique plures. Sed THOMASIVS in nouisad HVB. l. c. in contraria est sententia, quem sequuntur recentiores.

quidem fuerunt causae, quae priores in hanc sententiam perduxerunt, satis passim explicitae. Et quamuis arbitrentur alii, iuris Nat. obligationem nihil solenne requirere, quin suadere potius, ut hostem de improviso adoriatur, omni opportunitate bellum depellendi eum, si fieri potest, intercludamus, dolo non minus, quam armis experiamur, imo clandestinis artibus interdum plus tribuamus, quam aperto Marti. Omnino quidem id iustum uidetur, si bello nihil aliud intendimus, quam ut isti, a quo hucusque iniuriam passi sumus, ea mala rependamus, quae nobis inferre conatus fuerat, ac deinde eum uiribus, ulterius nocendi, priueamus. Sed alium hucusque gentibus in hac re sensum infedisse obseruamus.

§. VI.

Nempe bellum iis fuit instar iudicii diuini, et belli euentus uoluntatem Dei aperire uisus est, qui contendentium iustam adiuuet cau-

sam, iniustam destituat, sicque uictor simul diuinam uindictam executioni dare putabatur. Ne tamen nimis exacte hic ciuilis ordinis amissim sequi uideamur, notandum, a recta ratione, summum Numen agnoscente, minime abhorere, quod orbis terrae rectoribus Deus ipse ius reddere uideatur, a cuius potestate solum pendent, et quorum res humano arbitrio penitus exemptae sunt, ut belli aleae iura illorum committi debeant. Quis igitur dubitet, quin supremus huius orbis rector in tali temporis momento suo speciali auxilio ei genti adsit, a cuius parte stat iustitia, dummodo nihil agatur segnus aut remissius, aut aliter uideatur providentiae diuinae, quod humani ingenii uicem longissime supergreditur. Ita uero statuerunt gentes tam ueteris, quam recentioris aevi (*).

Sed

(*) Id quod B. Dn. COCCEN in *diff. de iusto praeliorum exitu*, ex declaratione earum, bellorum euentu, et natura praeliorum egregie illustrauit, ut nobis nihil reli-

Sed ut appareat etiam, qua de causa diutius illi de bello solenni argumento immorati fuerimus. Non profus idem esse agnoscimus, si quis focii causam tuendam simpliciter suscipit, ideoque moribus gentium bellum haud gerit. In hac autem subsidiorum belli submissione non sola denuntiatio atque animus, rem iudicio diuino committendi deficit, sed plures aliae differentiae recensendae nobis ueniunt, quae inter hocce negotium, et bellum solenne intercedunt.

§. VII.

Quod quo fiat distinctius, separandum est praefens negotium ab eo, quando princeps patitur, ut siue alter belligerantium, siue uterque militem propriis sumtibus in suis prouinciis conscribat, atque pretio iusto interueniente res ad bellum instruendum pertinentes ibi com-

B 3 paret.

reliquum sit, quam insignia huius summi uiri merita in quauis literarum parte suspicere et uenerari. GROT. de iure B. et P. Lib. II. cap. I. §. 3. p. m. 180. seq. in totum ciuilibus causis belli rationes exaequat.

paret. Hoc enim citra hostilitatis notam, praefertim hodie, a quibusdam gentibus fieri, nemo non uidet. Quamuis minime uel id ipsum a multis magnae auctoritatis doctoribus admittatur, aequioribus saltem res ita definienda uisa est, ne alteri parti idem denegetur, neue ei, qui legit milites, et coëmit adparatum bellicum, ista subsidia ultro adducantur.

§. VIII.

Deinde nullam reprehensionem ueremur, si adseruerimus, eos, qui ante praefens bellum pactis determinatam copiarum summam socio suo submittunt, non praecise id hostili animo fecisse uideri contra eum, qui bello petitur. Hoc enim casu sola pactorum seruandorum religio in causa esse potest, ut quis militem suum in arma ire iubeat, citra directum animum alteri nocendi, qui tamen, quantum quidem nos intelligimus, unanimi consensu scriptorum requiritur in hostis definitione. Si enim is ei inesset,

esset, ampliora forsā auxilia praestanda forent, nec e contrario sperari certo poterit, determinatarum copiarum summam coeptis parem futuram, neque fieri possēt, ut utrique interdum belligerantium subsidia praestarentur, quod tamen nostro aevo haud insolens ac inauditum est. Deest ergo dolus et consilium alteri damnum inferendi, quod tamen recepta hostis definitio requirit. Verum si uel maxime haec omnia secus essent, non tamen pro hoste a gentibus habetur, id quod omne momentum hic conficere uidetur, quod ipsum luculentius patebit, si de postremo nunc casu egerimus, cum propositae scriptionis fine proxime coniuncto. Fruitur liberrimo commercio cum ea gente, in quam milites emittuntur; imo nonnunquam eius capiti aliquo subiectionis et fidelitatis nexu adstrictus est, quocum manifesto pugnat inimicus animus.

§. IX.

Demum fieri potest, ut cuidam tam arctum foederis uinculum intercedat cum altero, ut hunc, infestis signis impetum, parata pecunia atque adsumtis armis liberet a periculo, cui ceteroquin succumbendum fuerat, eumque ab omni incommodo ac detrimento integrum praestet. Atque, hoc non diffitemur, difficulter a bello distingui, si ius Naturae tantum audiamus, istaque auxilii latio uix ac ne uix quidem ab hostilitatis nota liberatur. Interim non omnia hic occurrunt, quae in hoste requiruntur (*); unde differentias quasdam memorabimus, quae nihilominus inter bellum ordinarium et hanc auxilii praestationem animaduertimus. Primo nulla antecedit laesio alterius partis, unde durum esset, hostili animo in eam ferri.

(*) Extemplo fociis hostis sui bellum indicunt FRANKENSTEIN in disp. *de iis qui neutr. in bello partes tenent.* thes. 12. OBRECHT. diff. 12. §. 12. 13., et alii, qui tamen iuris naturalis rigorem sequi uidentur, non obseruato, quid usus addiderit.

ferri. Deficit hic non minus, quam in superiori casu directus animus nocendi, ubi id tantum agitur, ut pactis fiat satis, eoque securius expectari possit auxilium, quando propriis non tuto fidendum est uiribus. Exulat hic declaratio, quae, utut tacita (*) admittatur, semper tamen uera adesse debet.

§. X.

Sed quod maxime attendi meretur, expedire admodum gentes crediderunt nostris temporibus, sub foederatarum copiarum specie bella reuera gerere, et profecto non sine grauissimis causis, quas infra proponendi erit

C occasio.

(*) Neque tamen ea etiam nostris temporibus contentae fuerunt gentes, quamuis nonnunquam in ipsa expeditione expressam facere soleant. De nouissimo bello Gallico eam exhibet ROVSSET Tom. IX. et quidem Galliae regis de ann. 1733. 10. mens. Octob. p. 279. et Imperatoris et Imperii p. 337.

occafio. Quoties ergo populus hac ratione populum aggressus fuerit, de se tantum quaeretur, si eodem modo uis ui repellatur; et socius eius principis, cui exitium minatus erat, pari ratione causam foederis interferens, iterum hunc pari ratione uim armorum sentire faciat. Vti enim summa est gentium inter se aequalitas, ita pari iure omnes inter se utentur. Et sane omnes fere gentes inter se hac lege agere coeperunt, ergo etiam inter omnes haec aequalitatis ratio erit seruanda. Longum quidem foret, enarrare, quo singula regna tempore, quaque occasione hoc modo aliis foederis specie auxilio fuerint, ita, ut non aperte nouas inimicitias suscipere uisa sint, quaedam tamen exempla deinceps allegare non incommodum erit, ubi de origine seu potius frequentiori usu huius instituti agendum.

§. XI.

Si ius uiolandum, regni causa uiolandum esse credere principes, qui propriam felicitatem ac magnitudinem omnibus aliis considerationibus anteposuerunt: quid ergo mirandum, quod populi liberi hac in re, utilitatis causa, quae semper iusti et aequi mater esse solet, aliquantum discesserint a iure, quod uocant, permissiuo, seu facultate, uel sic, uel aliter agendi inter se, quod facere impune potuerunt. Non autem sine singulari commodo eo perducti sunt populi, ut foederatum, pactorum tantum fidem interferentes, tuerentur, ac proprium odium erga eiusdem hostem foederati amicitia contegerent.

§. XII.

Primum, obtento fine, nempe ut reprimant inuisam alterius potentiam, atque socio opem ferant, dulci pacis otio ipsi interea fruuntur,

untur, rebus suis impostero prospiciunt, periculum auertunt sine praesentis discriminis metu. Positam sibi habent ante oculos generalem ciuilis prudentiae regulam: *Colendam esse cum aliis, quamdiu fieri potest, amicitiam.* Neque cuiquam mirum uidebitur, quod saluam pronuntiemus amicitiam, ubi alterius conatibus ui armata obuiam itur. Quis enim ignorat, quanta sit gentibus inter se necessitudo? quam simulatam esse non magnopere inficiamur, cum proprii commodi cupiditas omnes actiones, sicut anima corpus regat; parum ergo refert, si etiam ad hunc casum simulata gentium erga se beneuolentia extendatur.

§. XII.

Enimuero si quaeuis auxilii latio principes Europae bello implicaret, Iani templum non saepius apud nos quam olim Romae clauderetur. Ex quo enim hi tanta sollicitudine
rebus

rebus suis atque saluti prospicere coeperunt, ut uel solus crescentis potentiae metus iustam belli causam hodie praebeat (*), sane aeternum in hoc terrarum orbe ferueret bellum. Videmus certe omnes Europae populos hac prouidentia usos fuisse. Sic Gallia (***) ob hanc causam Hispanorum et Austriacorum potentiae continuo infesta fuit. Ut taceamus, quae in Angliae, Sueciae, Hollandiae aliarumque rerum publicarum historia hac de re passim occurrunt. (***)

C 3

§. XIV.

(*) Quod B. GUNDELING. inter alios singulari disquisitione magis tamen ex facto, quam iure in se considerato illustrauit, in Gundlingianis Part. V. num. I.

(**) Quae prima aequilibrii Europae sub HENRICO IV., auctore Angliae regina ELISABETHA, mentionem fecit, teste Illustr. Dn. SCHMAVS. in der Einleitung zur Staats- Wissenschaft Part. I. p. 53.

(***) Quod non minori eruditione, quam elegantia exposuit Ill. Dn. GLAFEY in dem Rechte der Vernunft Lib. VI. p. 31. §. 62. usque ad p. 56. §. 98.

§. XIV.

Misera futura esset Europae conditio, si perpetuis huiusmodi diffidiis agitata, omnibus iis bonis careret, quae mutua gentium commercia, per apertum bellum omnino sublata, generi humano praestant. Liberae quidem respublicae, licet summae sibi gloriae ducant, quod a nullius nutu atque legibus pendeant, non tamen inficiantur, suam felicitatem nulla re magis promoueri, quam mutua communicatione bonorum, quibus quaeque earum abundat. Ab omni tamen invidia is immunis non erit, qui alium foederati tantum causa bello laceffit, et iniuriam sibi non illatam ulciscitur. Interim etiam ad hanc causam simulata foederis ratio extendi consuevit.

§. XV.

Demum bellum pacis redimendae gratia suscipitur, idque non tantum quaerunt ipsi inter

ter quos bellum intercedit, sed etiam spectatores certaminum huiusmodi, quam primum fieri potest, tollere ea student, qui non sine summa ratione conciliatorum sibi partes sumunt, eoque facto utrique parti suam amicitiam probant. Nemo autem in gratiam reducere mutuos hostes potest, qui ipse hostis fuit. Foederatum interim hostis nostris moribus a pacis conciliatione necquidquam excludi et arceri uidemus, quod hostilitatis respectum ab eo manifeste separat atque discernit. Legatorum, qui perpetuo in aula principis commorantur, maximus in hoc negotio usus est, qui abunde sumtus legationis pensat.

§. XVI.

At nemo diutius amicitiam retinere pacemque colere potest, quam altera pars uoluerit, nec minus licet ei de bello cogitare, qui belli subsidia adferre coepit foederato, quam

ei

ei, aduersus quem attulit. Mirum ergo uidebitur, quare hic ut plurimum sibi prodesse ducat, foederatum hostis non pro hoste habere laruamue ei detrahere. Iterum autem plures rationes illum eo adducere uidentur; quarum aliae iam propositae ad ipsum hostis foederatum pertinent, aliae ad eum, cui intentatur bellum. Inter illas merito refertur, quod commercia salua interim maneant, animus aggressoris sub persona foederati aduersae partis non in totum ab eo alienetur, et quae sunt alia. His recte accensetur, quod foederatus hostis non ubique arma mouere possit, sed iunctis duntaxat cum uero hoste uno eodemque loco uiribus et agminibus contendat, quod adhuc sollicite seruari obseruamus. Quanto autem fortunae beneficio ille utatur, qui non in multis locis simul aduersarii impetum sustinere cogitur, isti norunt, qui anteriora facta memoria sic recolunt, ut idoneam euentis causam, fatis

fatis regnorum ueram iustamque originem tribuant, quaeque uniuersalia in iis sunt, cuius simili casui prouide admetiantur. Fuere quidem reges, qui uel proprio affectu, uel subditorum rabie commoti, bellum etiam foederato hostis denuntiarunt; idque uel hodie cuique integrum est; quin plerisque bellis, ubi primo aduersus proprium hostem pugnatum est, uidere licet, apertas inde simultates in foederatarum hostilem facile recidisse. Sed hoc facto haud dubie iis commodis destituuntur, quae attigimus hucusque.

§. XVII.

Obstare quidem uidetur, quod uictori liberum sit, utri hostium satisfactionem extorquere uelit, quam nonnisi a uero hoste honeste requirere posse uidetur, si bellum non fuerit etiam cum eius foederato. Eamque cau-

D

sam

sam fuisse constat, cur rex aliquis, graui offensa exasperatus, imperium nostrum bello lacefferit, ut ab eodem iniuriae aliunde illatae reparationem consequeretur. Sed huic dubio commode opponi potest, quod ea hodie principum nostrorum indoles sit, ex uariis exemplis elucens, ut alter saepenumero poenam incurrat, meritam ab altero. Vbicunq; enim succumbet is, qui inferior uiribus est, siue ipse sese bello immiscuerit, siue ab omni ut abstinerit.

§. XVIII.

Exposuimus iam, quae inciderunt nobis *de auxiliis hosti latis, hostem non efficientibus*. Id quod iuri Naturali in se considerato non omnino respondere confitemur. Adiecimus causas, ob quas hic mos gentibus sese probasse uidetur. Siue ergo auxilia a foederato praestita,

stira, siue bellum sociale, siue foederis initi exactam fidem, siue bellum minus solenne, siue certamen nostris temporibus, callidissimis omnino, proprium uocare lubeat, nostra parum refert.

§. XIX.

Sed fidei datae memores addimus adhuc, quo forsan tempore huius moris exstantior usus esse coeperit. Equidem olim, ubi singula ex effectu iudicabantur, huius rei poene nullum reperimus uestigium; uerum recentiori aeuo rei eidem diuersae prorsus attributae sunt affectiones. Fatemur quidem promissi religionem, et propriam incolumitatem semper exegisse, ut sanguine, necessitudine et foedere iuncti contra intentatam uim defenderentur; quin ultro largimur, factum nonnunquam esse, ut is, cuius conatibus aduersus foederatum resisti oportuit, nihil in eo hostile praesumerit,

interim semper obseruamus, hoc tunc factum, ubi aduersarius ignorauit, quanto molimine eius ausis obuiam eatur.

§. XX.

Verum enim uero saeculo XVI., ni fallimur, eius rei illustria exempla occurrunt, quae breuiter perstringere iuuat. Non enim in hoc argumento eo consilio uersamur, ut res gestas illustremus, sed tantum tralatitia ad praesentem thesin applicemus. Equidem CAROLVS I. Hispaniae rex, suis rebus non fatis in isto regno fissus, 1516. Nouioduni cum FRANCISCO I. Gall. Rege his conditionibus pactus est, ut inter alia Galliae regi liceret IOANNI ALBRETANO regnum Nauarrae, ab Hispanis ademtum, armis restituere, ita quidem, ut haec armata auxilia, foederato praestita, pacem haud rumpere uiderentur. Qua in re obseruamus expressa

pressa pacta id sanciuisset, quod postea tacite et ipso usu alibi etiam inualuit.

§. XXI.

Postquam uero potentia Hispanica, sub CAROLO V. metum omnibus iniiciens, finitimisque quodammodo fata dispensans, sub filio eius PHILIPPO in debiliorem statum recidere inciperet, ut per indirectum etiam ei noceri posse crederent gentes, maiorem huius rei usum esse reperimus. Et quidem cum Galliae tum Angliae regna Belgis primum tecte ita opem ferebant, ut praesertim ELISABETHA, Angliae regina, ab anno 1577. ad 1588. pecunia et armis Belgii ordinibus subueniret, usque dum aperto utrimque Marte pugnaretur. Vicissim PHILIPPVS, probe perspiciens tentamenta uicinatorum praepotentium, intestina Galliae bella alebat, et Hiberniae, aduersus

Angliam rebelli, opitulabatur; donec ardens uindicta ad capienda consilia talia eum abriperet, quae utriusque regni euerfionem prae se ferebant.

§. XXII.

Superiori saeculo Imperator FERDINANDVS II. haud fatis praestitisse sibi uidebatur religioni Romano-Catholicae, si ei solam Germaniam redderet, quam ob rem Poloniae regi, cuius inclinatae poene erant res, exercitum multorum millium submitit, aduersus Sueciae Regem, foederis et necessitudinis obtentu (*), qui tamen pacem certe tum cum Imperio colebat. Quam moleste hoc tulerit Suecorum heros memorare nihil attinet, dummodo nota-

ueri-

(*) Legi merentur hac de re literae Electorum, ad Regem GVSTAVVM ADOLPHVM scriptae, ex sententia Imperatoris apud KEVENHILL. in Annal. Ferd. Tom. XI. p. 1162.

more Gentium hodierno hostem non efficientibus. XXXI

uerimus, non minimam hanc fuisse causam, quare deinceps Imperatoris FERDINANDI potentiam tanto impetu fregerit domi, adeo, ut non sine ratione dici possit, catholicam religionem tot illustribus Episcopatibus saeculo addictis pacem, in suam utilitatem fractam, in fine redemisse a Suecis.

§. XXIII.

Hausisse haec sufficiat ex uasto rerum gestarum pelago, quae tamen satis probare possunt, morem hunc gentium haud ita diu excogitatum, et magis magisque excultum esse. Nostrae aetatis gesta addere superfedemus, ubi omnia iuris gentium axiomata summam attigisse uidentur subtilitatem. Si tamen prisca exempla cum recentissimis contendamus, hario- lamur fere, aperta adhuc bella inter eos, qui mitiori specie hucusque inter se pugnarunt, fe-
cutura

XXXII *De auxiliis hosti praestitis, more Gentium etc.*

cutura esse, quibus demum, tanquam uehementissimo morbo, noxia omnis discordiarum materia expellatur. Quanquam etiam D. O. M. benignitas et clementia rem breui tempore eo deducere possit, ut, qui ad rerumpublicarum gubernacula sedent, abiectis armis sanguini parcant, et belli calamitatibus exhaustos exoptata pace recreent atque consolentur.

T A N T V M.

[Faint blue ink markings, possibly a signature or stamp]

ULB Halle 3
005 712 440

V. A.

5
AVXILII
MORE G
STH

P. 456
ILLVST

ADA

DE
POTENT

IN F
IOANN

GVILIELMVS

TYPIS VIDVAE

.3. num. 10.

ESTITIS
RNO HO-
BVS.

CELLEN-

TONI

K,
MINISTRO

NTVM

VLWIZ,

IZ, AVCTOR.

ACAD. TYPOGR

UNIVERS.
ZVILLAE